

Motiv slavnostních fanfár pro Sutnarku by měl nést jistou naději, říká jejich autor Jakub Rataj

24.11.2024 - Monika Bechná | Západočeská univerzita v Plzni

Jakub Rataj je český skladatel, který se zaměřuje na orchestrální, komorní a elektroakustickou hudbu. Ve své tvorbě zkoumá hudební fyzičnost a propojení zvuku s lidským tělem.

Jeho skladby znějí po celém světě, přičemž si je objednávají přední ansámblы, festivaly a organizace. Získal řadu ocenění, účastnil se prestižních rezidencí a spolupracoval s významnými hudebníky, choreografy a režiséry. Od roku 2015 působí jako zvukový designér a hudební režisér v Českém rozhlase. Studoval kompozici v Praze a Paříži, doktorské studium dokončil pod vedením Luboše Mrkvičky. Jakub Rataj navíc pedagogicky působí na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni a je autorem slavnostních fanfár, které fakulta využívá při zvláštních příležitostech.

Ve své tvorbě se zaměřujete na dialog mezi zvukem a lidským tělem. Jak se tento koncept promítá do skládání hudby pro slavnostní příležitosti, jako jsou fanfáry? Hraje nějakou roli? A jaká byla Vaše hlavní inspirace při skládání fanfár pro Fakultu designu a umění Ladislava Sutnara?

Jak napsal Ondřej Galuška ve své knize Tělo hudby – hudba je fenomén, který z lidského těla vychází a k lidskému tělu promlouvá. A myslím si, že to není jinak. V případě slavnostních fanfár záleží na tom, na jaký hudební parametr se zaměříme. Já jsem vycházel z představy, že tato hudba bude doprovázet člověka, který je součástí určitého obřadu, člověka, který třeba přebírá diplom nebo vstupuje do nového teritoria a jde tam s jistou energií a tempem. A chtěl jsem tento pulz, celkový náboj a tempo chůze v hudbě podpořit.

Při skládání slavnostních fanfár pro Fakultu designu a umění Ladislava Sutnara jsem vycházel nejprve z některých formálních záležitostí, to znamená ze samotného ceremoniálu, který má určitou strukturu. Věděl jsem zhruba, jakou délku mají mít jednotlivé hudební vstupy a jakou tam hrají roli. Hudbou jsem chtěl podtrhnout slavnostní událost, to, že člověk, který je součástí tohoto ceremoniálu, buďto vstupuje, anebo zakončuje nějakou důležitou etapu svého života. Nebo se podílí na této slavnostní události. Ústřední hudební motiv by měl být tedy slavnostní, oslavný. Měl by v sobě nést možná jistou naději, pokud to není už trochu patetické. Ale současně jsem chtěl, aby tato hudba šla ruku v ruce s tvůrčím prostředím a s prostředím samotné fakulty, kde vznikají svébytná umělecká díla napříč různými uměleckými oblastmi.

Myslíte si, že zvukové logo instituce může být stejně důležité jako logo vizuální?

Nejsem si jistý, jestli jsem schopný zhodnotit, jestli je důležitější logo vizuální nebo zvukové. Nabízí se říct vizuální, protože žijeme ve vizuálním světě a světlo je koneckonců rychlejší než zvuk. Ale myslím si, že správně zvolené zvukové logo, když se podíváme na různé jiné instituce nebo i nějaké komerční produkty, má vlastně mnohem větší potenciál, než si možná běžně uvědomujeme. Když zapneme počítač jisté značky, ozve se určitý akord a my produkt na základě tohoto akordu rozpoznáváme.

Jak vnímáte svou pedagogickou práci na FDU?

Fakultu designu a umění vnímám jako velmi tvůrčí prostředí. Od prvního okamžiku jsem upřímně nadšený z toho, s čím přicházejí studenti, s jakými nápady, zájmem a zápalem. Možnost otvírat otázky nebo rozvíjet to, co ve studentech vlastně někde už je, ve správný moment jim dát impuls do vlastní tvorby, to je práce velmi radostná.

Vaše skladby získaly několik významných ocenění. Jaký dopad měly tyto úspěchy na Vaši kariéru a Váš další tvůrčí vývoj?

Bylo by ode mě asi pokrytecké tvrdit, že mě hudební ocenění nebo nominace nezajímají. Ale ve chvíli, kdy pracuji na nějaké skladbě, o těchto nominacích nebo cenách vlastně vůbec neuvažuji. Sám se vlastně nikam příliš nehlásím. Zcela jistě mohou mít ocenění nějaký dopad na to, že se o vaší tvorbě přes média dozví někdo další. Několikrát jsem takto byl i na zahraniční rezidenci. Ale nejsou to jenom cesty. Myslím si, že stejně tak důležité jsou pro mě momenty, kdy se setkávám s interprety, se skladateli v rámci koncertů nebo různých festivalů, ať už tady u nás, v České republice, nebo v zahraničí. Dochází pak k podstatné věci – k výměně názorů, myšlenek, zkušeností a samozřejmě může dojít i ke spolupráci.

Máte za sebou spolupráci s choreografy, vizuálními umělci a režiséry. Jak přistupujete k propojování hudby s jinými uměleckými formami?

Spolupráce s režiséry či režisérkami, ať už divadelními nebo filmovými, nebo hudební spolupráce v oboru současného tance je oblast, která mě osobně velmi zajímá a vždycky představuje určitý krok do neznáma. A to je možná to, co mě na tom baví. Je to výrazná změna oproti práci nad vlastními skladbami, které komponuji izolovaně a kde mám volnou ruku. Připadá mi to velmi obohacující. Při společné práci se snažím neuhnout ze svého vlastního hudebního myšlení, ale zároveň být otevřený podnětům a nápadům člověka, se kterým právě spolupracuji.

Vaše díla byla uvedena na mnoha mezinárodních festivalech a spolupracoval jste s různými významnými hudebníky a umělci. Která spolupráce Vás nejvíce ovlivnila a jakým způsobem?

Pro mě je důležitá každá spolupráce s živými interprety, protože po fázi komponování doma v izolovaném prostředí mám pak možnost si spoustu věcí ověřit, zjistit, jestli jsem byl realistický ve svých představách. A vlastně to je okamžik, který je pro mě velmi inspirativní.

Ale kdybych měl vyzdvihnout alespoň pár takových spoluprací, určitě bych zmínil v první řadě práci s německým ansámblem Trio Catch, pro které jsem napsal skladbu Interludium – Origin's Ichor. Spolupráce s nimi byla výjimečná už z toho hlediska, že když jsem za nimi přijel na první zkoušku do Hamburku, byla skladba v hrubých obrysech v podstatě hotová. Od prvního okamžiku jsme se mohli zabývat jemným profilováním všech detailů – dynamických, frekvenčních, artikulačních. A druhým, vlastně velice podobným takovým zážitkem, byla spolupráce s rakouským ansámblem Klangforum Wien, který se řadí mezi světovou špičku v interpretaci soudobé hudby. V podstatě bych mohl zopakovat to, co jsem řekl o Trio Catch, ale tady se bavíme o ansámbly přibližně dvaceti lidí. Je to vlastně dokonale sehraná obrovská kapela, která hraje velmi divokou a často dost složitou hudbu. Co je na těchto ansámblech inspirativní, je upřímný zápal každého člena, každého interpreta, protože tento zápal vede k prohlubování vzájemných sdělení, vzájemné komunikace a v konečném důsledku k bezvadné interpretaci díla samotného.

<https://info.zcu.cz/Motiv-slavnostnich-fanfar-pro-Sutnarku-by-mel-nest-jistou-nadeji--rika-jejich-autor-Jakub-Rataj/clanek.jsp?id=7420>